

**Buzdugan O., Vizniuk V. Formation of the cognitive component of future teachers' readiness for the use of digital technologies in ensuring the quality of distance learning**

The article highlights the issues of the possibility of formation of the cognitive component of future teachers' readiness for the use of digital technologies in ensuring the quality of distance learning. The role of digital technologies in future teachers' training has been considered. The components of the cognitive component have been identified, namely: digital ethics (netiquette) of a teacher, covering the ethical rules of communication with students, parents and colleagues using digital technologies; online motivation of students using additional digital tools to encourage students to study, creating positive emotions and situations of success; cybersecurity, which implies the protection of the educational interests of participants in the educational process in the conditions of distance learning using digital technologies. The authors have identified the stages of formation of the parts of the cognitive component of future teachers' readiness for the use of digital technologies in ensuring the quality of distance learning. The process of purposeful work with students in order to implement certain tasks defined at each stage has been described. The purpose of the first stage was to familiarize students with the concepts of "digital etiquette" and "netiquette". The characteristics of digital etiquette for communication in the teacher-student, system have been highlighted, and the reminder "Culture of Contact" has been developed. The second stage of purposeful work on the formation of the cognitive component of future teachers' readiness for the use of digital technologies in ensuring the quality of distance learning was aimed at forming a sustainable online motivation for students' digital communication. Tools for creating an atmosphere of psychological comfort during distance learning have been identified and applied, namely: setting the same background for the whole group, teamwork in separate online rooms for negotiations, using emojis and challenges to encourage and praise students, etc. The third stage provided for the organization of safe work for students in the distance learning mode. For this purpose, an analysis of educational services has been conducted and the safest ones have been chosen for organization of the lesson in distance learning. Also, the students have been introduced to special educational programs and online courses for teachers on safe Internet issues.

**Key words:** cognitive component, readiness for the use of digital technologies, distance learning, digital competences of a teacher, online communication, digital etiquette; online motivation; cybersecurity.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.09>

Вишківська В. Б., Патлайчук О. В., Ступак О. П.

## СУЧАСНА СИСТЕМА ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано ключові тенденції переходу до особистісно-діяльнісної парадигми освіти, що дозволяє намітити перспективи пошуку концептуального вираження її положень в системі вищої освіти. Обґрунтовано, що на зміну "ідеологічній" має прийти власне педагогічна концепція мети освіти, а функціонально орієнтований зміст має перерости в освіту, орієнтовану на цілісну людину. Адекватно такому змісту буде розвиватися і процесуальна сторона освітнього процесу, до якої увійдуть діалогічні технології, ситуації взаєморозвитку, вільна самоактуалізована діяльність суб'єктів педагогічної реальності. Проаналізовано основні стратегії актуалізації особистісного досвіду суб'єктів навчання.

Актуалізовано думку про те, що "інноваційна діяльність" стосовно розвитку сучасної освіти може розглядатися як цілеспрямоване перетворення змісту навчання та організаційно-технологічних основ освітнього процесу, спрямоване на підвищення якості освітніх послуг, конкурентоспроможності освітніх установ та їх випускників, забезпечення всебічного особистісного та професійного розвитку студентів. Інновації в системі української освіти мають закономірний характер, їх зміст, форми та способи здійснення залежать як від глобальних проблем розвитку людства, так і від соціально-економічних, правових, політичних процесів реформування суспільства.

Інформаційно-освітнє середовище визначено як відкриту педагогічну систему, яка постійно розвивається, є сформованою за допомогою зусиль учасників освітнього процесу на основі інформаційних освітніх ресурсів, сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів та педагогічних технологій, різноманітних майданчиків інтернет-спілкування (порталів, форумів, соціальних мереж різної спрямованості). Така система призначена для виконання соціального замовлення та формування творчої особистості, що має стійкий пізнавальний інтерес і спрямована на безперервність подальшого процесу освіти і самоосвіти.

**Ключові слова:** модернізація освіти, інформатизація, інновації, освітні технології, інформаційно-освітнє середовище.

Сучасні стратегічні орієнтири у розвитку економіки, політики, соціальної сфери зумовлюють зміну вимог держави та суспільства до освіти. Система вищої професійної освіти має бути готовою відповісти на виклики часу щодо збереження фундаментальності та полікультурних пріоритетів, а разом з тим здійснити модернізацію освітньої галузі, забезпечити її інтеграцію у світовий освітній простір.

Модернізація освіти має забезпечити її сталий розвиток, відповідність викликам ХХІ століття, перспективним запитам громадян та особливостям сучасного життя країни [9].

Освіта – один із найважливіших соціальних інститутів та необхідна умова нормального суспільного розвитку. Освіта або ставить межі цьому розвитку, або відкриває йому нові горизонти. Зміна ціннісних орієнтацій, помітна нині у всіх сферах життєдіяльності світового співтовариства (політиці, економіці, науці, культурі), обумовлена зміною самої цивілізацій. Вік техніки поступається місцем віку людини, і людство веде творчий пошук шляхів переходу від техногенної цивілізації до антропогенної цивілізації майбутнього. Успіх у реалізації цих пошуків багато в чому залежить від освіти, що формує людські ресурси суспільства.

На початку нового тисячоліття у світовому освітньому просторі намітилися тенденції, що свідчать про його розвиток у контексті загальної та педагогічної культури. Виникає і широко обговорюється нова система цінностей та цілей освіти, відроджується концепція особистості, заснована на ідеях природовідповідності, культуровідповідності та індивідуально-особистісного підходу до навчання та виховання.

Питання модернізації, вдосконалення освіти, зміни світоглядно-ціннісних та концептуальних основ вищої школи активно досліджують такі науковці, як В. Андрущенко, В. Войтенко, М. Євтух, В. Кремень, Ю. Римар, С. Сисоєва, В. Яблонський та ін.

Зокрема, Ю. Римар досліджує стан та перспективи розвитку вищої школи в Україні [12]. Глибинному аналізу сутності освітніх реформ присвячені роботи І. Жилияєва, В. Ковтунець, С. Сисоєвої [6; 14] та ін.

Вплив освітніх реформ на поліпшення ефективності освіти, модернізацію змісту освіти відповідно до актуальних запитів ринку праці, підтримки процесу впровадження академічної доброчесності у закладах освіти описує В. Бобрицька [1].

Особливості створення та перспективи функціонування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу досліджуються у роботах М. Мокрієва [10].

**Мета статті** – визначити стратегічний потенціал впровадження інноваційних змін (технологій) у системі вищої освіти України.

Система освіти України сьогодні характеризується значними перетвореннями, внаслідок яких спостерігається інтенсифікація насамперед інноваційних процесів. Вплив зовнішніх чинників обумовлює принципово нові вимоги до її якості, постійне підвищення яких спричинене необхідністю підготовки до життя в умовах, що швидко змінюється, вимагає від молоді сучасного мислення та сформованості таких особистісних характеристик, як комунікабельність та толерантність, готовність до усвідомленого відповідального вибору у складній ситуації, до систематичного підвищення професійної кваліфікації та перепідготовки.

Нове покоління приходить у світ, у якому відбуваються суттєві зміни у науково-технічній, політичній, економічній, соціальній та культурній сферах. Стає очевидним, що педагог і учень (студент) – рівноправні учасники освітнього процесу, а навчання має поступово перерости у самонавчання.

У. Парпан наголошує, що нагальна потреба у модернізаційних зрушеннях у вищій школі вимагає концептуального вдосконалення системи освіти і професійної підготовки фахівців у контексті формування ставлення до людини як мети соціального прогресу, а не засобу; орієнтації на активізацію людського капіталу та гармонійного розвитку людини; продукування в процесі підготовки спеціаліста глибокої професійної компетентності і соціальної відповідальності [11].

Як відомо, професійна освіта спрямована на підготовку фахівця, який має володіти високою культурою та професійною компетентністю, бути здатним самостійно та творчо вирішувати професійні завдання, володіти сучасними технологіями, усвідомлювати особистісну та суспільну значущість педагогічної діяльності, нести відповідальність за її результати. Надзавданням освітнього процесу є формування потреби та здатності студентів до безперервного професійно-особистісного розвитку та самоосвіти в умовах інформаційного суспільства.

Проте освітній процес і нині будується переважно у логіці академічного вивчення окремих дисциплін, ніж у логіці практичної діяльності, яка є інтегративною та міждисциплінарною. Культивуються технократичні форми (тестування, наприклад) контролю предметних знань, тоді як професійна компетентність має на увазі готовність виявляти, розуміти та вирішувати професійні проблеми, завдання у реальних ситуаціях педагогічної діяльності. Продовжують домінувати масові (лекційні) форми навчання за недостатньої кількості практичних занять, самостійної навчально-дослідницької та проєктної діяльності майбутніх педагогів на базі шкіл та інших закладів освіти.

Зазначені недоліки визначають необхідність гнучкого реагування, оперативного оновлення змісту та структури професійної підготовки з урахуванням динаміки соціокультурної та економічної ситуації, зростаючих вимог школи, досягнень психолого-педагогічної науки та освітньої практики.

Для виходу на новий рівень розвитку вищої професійної освіти необхідно широке застосування інноваційних методів в освіті, сучасних інноваційних технологій, створення нових варіативних моделей навчання.

Під інноваціями у сфері освіти розуміють усе, що пов'язано з упровадженням у практику передового педагогічного досвіду.

Як зазначено в «Енциклопедії освіти», інновації – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно інноваційного стану [7, с. 338].

Інноваційні технології в освіті дають можливість регулювати навчання, підвищуючи ефективність освітнього процесу, адже орієнтовані не на пристосування студента до нових умов навчальної взаємодії, а на формування власної індивідуальності, саморозвиток, підвищення інтелектуального рівня.

Метою інноваційної діяльності педагога є зміна особистості студента (учня) порівняно з традиційною системою. Ці зміни стають можливими за допомогою впровадження у професійну діяльність нових дидактичних та виховних програм. Розвиток уміння знаходити мотивацію своїм діям, самостійно орієнтуватися в отриманій інформації, формування творчого нешаблонного мислення [2], розвиток суб'єктів навчання за рахунок максимального розкриття їхніх природних здібностей, використання новітніх досягнень науки та практики – основні цілі освітньої інноваційної діяльності.

Загальновідомо, що традиційна освіта передбачає перевантаження навчальних дисциплін надмірною інформацією. За якісно нового підходу до управління освітнім процесом навчання організовується у такий спосіб, що педагог виконує роль тьютора (наставника). Адже, як наголошує Н. Дем'яненко, для особистості актуальним стає пошук нового шляху в професії, набуття авторського стилю діяльності, усвідомлюється необхідність розроблення і реалізації особистої освітньої, професійної, життєвої програми. Вчена також зауважує, що педагогічно доцільні, суб'єкт-суб'єктні відносини формують особистісно орієнтовану діяльність двох рівноправних партнерів – тьютора і тьюторанта [5].

Таким чином, можна вести мову про якісно нову цілісність освітньої системи, в якій процес навчання у вузькому значенні слова органічно включений у ситуацію розвитку особистості.

Категорія особистісного досвіду виступає як свого роду регулятивна при проектуванні змісту освіти. У його структуру мають бути введені такі компоненти (ідеї, теорії, поняття, способи діяльності, проблеми, світоглядні колізії, завдання, відносини та ін.) і з таким специфічним змістом, освоєння якого неодмінно передбачало б виконання учнем (студентом) метадіяльності з її специфічними діями оцінювання, рефлексії, впорядкування та “ранжування” власних вражень, прийняття рішень та передбачення їх наслідків тощо. Останнє передбачає актуалізацію (і конструювання) особистісно-розвивального потенціалу навчальних предметів: включення в їх зміст смислопошукових колізій [3]. При чому особистісно-сміслові компоненти матеріалу мають відповідати соціальній ситуації розвитку суб'єктів навчання, містити свого роду концентрацію моральних, соціальних, духовно-естетичних проблем в даному відрізку соціокультурного досвіду. Причому ці компоненти мають бути варіативними, індивідуалізованими, вибірковими.

У науковій теорії представлено кілька дидактичних стратегій актуалізації особистісного досвіду суб'єктів навчання. Перша з цих стратегій пов'язана з використанням власного особистісно-розвивального потенціалу навчальних предметів. Так, потенціал навчальних предметів із провідним знаннісвим компонентом пов'язаний з такими значущими для особистості властивостями наукового пізнання, як діалогічність (культур та наукових шкіл), толерантність членів наукової спільноти до ідей одного, гіпотетичність наукового мислення, необхідність рефлексії та відповідальності за відстоювані наукові підходи та принципи, творчість та свобода у пізнанні, радість відкриття, естетичне задоволення від відкриття із застосуванням ціннісних (а не суто логічних) регулятивів пізнання [13].

Такі ж різноманітні за своїми особистісно-розвивальними можливостями і предмети діяльнісного циклу. Так, мовні дисципліни припускають сприйняття краси мови, радості від здатності висловити за її допомогою свої переживання, вступити в контакт з носіями інших думок та поглядів.

Нарешті, предмети, провідними компонентами яких виступають елементи творчого та емоційно-ціннісного досвіду, по суті, спеціально орієнтовані на розвиток того, що ми називаємо особистісними функціями, хоча в реальній практиці часто відбувається редукція їх освітніх функцій до знаннісво-предметних.

Інша стратегія актуалізації особистісних функцій суб'єктів навчання на основі реконструкції змісту навчальних дисциплін пов'язана з безпосереднім введенням “додаткової” гуманітарної інформації, з викладом певного курсу в контексті загальнолюдських гуманітарних проблем, розгляду в контексті цілісної культури, різних сфер та завдань соціальної практики людини. Іншими словами, наука, що вивчається, розглядається у зв'язку з духовними, моральними, екологічними проблемами, які породжені сучасною цивілізацією. Предмети, в яких емоційно-ціннісний зміст є провідним компонентом, меншою мірою потребують залучення додаткової особистісно орієнтованої інформації, проте їх зміст не сам по собі набуває статусу особистісного досвіду, а лише в тому випадку, коли в викладених “текстах” учень знайде особистісний контекст. І завдання педагога полягає у тому, щоб увійти з таким контекстом у сферу реальних життєвих проблем учня (студента), пов'язаних із його самоствердженням (особистісним і професійним).

Третя стратегія актуалізації особистісного досвіду учнів пов'язана переважно із процесуальним аспектом навчання, зі способами організації самої навчальної діяльності учнів. Суть цієї стратегії у створенні якісно нових змістовних форм навчального спілкування, що змінюють позицію учня (студента) в навчальній діяльності, у розробці та узгодженні індивідуальних маршрутів пізнання [13].

Необхідно зауважити, що якщо педагог звик лише до виконання зовні заданих норм та правил, до надмірної стандартизації, до реалізації готових зразків педагогічної діяльності, то це призводить до зниження творчої активності, зниження якості освіти. Саме тому сьогодні на часі розробка і впровадження нових підходів у навчанні на основі сучасних освітніх технологій.

Освітня технологія – це цільове застосування системи засобів освіти, що визначає отримання заданих характеристик деякого освітнього феномена (певних якостей випускників, змісту освіти, підвищення кваліфікації фахівців тощо) [15]. Сучасні освітні технології насамперед повинні працювати на креативну освіту, сприяючи творчому розвитку особистості кожного здобувача.

Цілями застосування освітніх технологій є набуття випускником ЗВО компетенцій, завдяки яким він зможе стати суб'єктом вирішення професійних завдань, відносин у колективі, суб'єктом власного розвитку та ринку праці. Відтак, суб'єкт навчання стає більш активним учасником освітнього процесу, сам певною мірою ним керує, ставить для себе цілі (наприклад, пошук інформації), навчається оперувати її великими обсягами, отримує можливість моделювати процес професійного становлення.

Важливо зауважити, що інноваційні технології в освіті вимагають не тільки розвитку освіти на основі інформаційних технологій, а й створення відповідного інформаційно-освітнього середовища [15].

Ю.Г. Коротенков визначає інформаційно-освітнє середовище як «область та інтегрований засіб (ресурс) здійснення та реалізації освітнього процесу та освітньої взаємодії, яке під впливом інформатизації стало інформаційним, інформаційно-освітнім, інформаційно-пізнавальним, інформаційно – діяльним та інформаційно-комунікативним.

Свою чергою, В. Гура інформаційно-освітнє середовище називає «підмножиною» освітнього простору та визначає його як систему, або системно організовану сукупність, умов, засобів та ресурсів, які спрямовані на забезпечення освітнього процесу. При цьому дослідник включає в інформаційно-освітнє середовище діяльність, спрямовану на передачу даних та взаємодію між суб'єктами, організовану завдяки застосуванню апаратних, програмних та телекомунікаційних можливостей, у тому числі з використанням Інтернету [4].

С. Кізім, Л. Куцак наголошують, що єдине інформаційно – освітнє середовище поєднує широкий вибір навчального програмного забезпечення та мережних технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відеоконференції, записи аудіо та відео, телекомунікаційні проекти та широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні Веб-технологій [8].

Особливо слід відзначити можливість застосування такого освітнього середовища для навчання студентів з обмеженими можливостями. Поєднання електронних підручників, засобів дистанційної освіти, освітніх порталів та спеціалізованих соціальних мереж дозволить найповніше забезпечити освітній процес. При цьому:

- під час навчання осіб з обмеженими можливостями електронне навчання та дистанційні освітні технології повинні передбачати можливість прийому-передачі інформації у доступних для них формах;
- кожен учень (студент) упродовж усього періоду навчання повинен бути забезпечений індивідуальним необмеженим доступом до однієї чи кількох електронно- бібліотечних систем (електронних бібліотек).

Викладене дозволяє стверджувати, що сьогодні медіаосвіта може бути використана як ініціююча педагогічна технологія, яка покликана змінити власне принципи формування освітнього середовища, виділити основи нового діалогу вчителя (викладача) та учня (студента) на новому етапі розвитку суспільства, виявити способи розробки гуманістичної моделі освіти та перевірки її ефективності.

**Висновки.** Модернізація системи української освіти та впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у процес навчання по-новому ставлять питання про якість освіти. Сучасні соціально-психологічні умови існування людини, що характеризуються активною технологізацією виробництва, збільшенням кількості інформації, необхідної для кваліфікованого компетентного здійснення трудової діяльності, призводять до необхідності володіння інформаційними технологіями, навичками самоосвіти, конструктивними вміннями, що сприяють «входженню» молодого фахівця в швидко змінний світ, формуванню якостей, адекватних сучасним тенденціям розвитку суспільства та виробництва, необхідних умінь та способів діяльності, дозволяють знайти своє місце у житті, реалізувати свої можливості та здібності.

У перспективах подальших досліджень – аналіз специфіки застосування інноваційних освітніх технологій та створення інформаційно-освітнього середовища на різних рівнях здобуття вищої освіти.

#### **Використана література:**

1. Бобрицька В. І. Сучасні освітні реформи: виклики та перспективи. *Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи*: зб-к матеріалів Міжнародної наук.-практ конференції. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова. 2017. С. 21-25.
2. Вишківська В. Б. Професійно-особистісний досвід педагога як фактор розвитку педагогічного мислення. *Формування сучасної наукової думки*: зб-к матеріалів Міжнародної наукової конференції. Україна. 2020. С. 143-145.
3. Вишківська В. Б. Використання особистісно орієнтованих технологій в професійній підготовці майбутніх педагогів. *Молодь і ринок*. 2014. № 5. С. 6-11.
4. Гура В. В. Теоретические основы педагогического проектирования личностно-ориентированных электронных образовательных ресурсов и средств. Ростов Н/Д : Изд-во ЮФУ, 2007. 124 с.
5. Дем'яненко Н. М. Тьюторство як професія та інструмент індивідуального супроводу в освіті. *Історико-педагогічні студії* : науковий часопис. 2018. Вип. 11-12. С. 5-11.
6. Жилияєв І. Б., Ковтунець В.В., Сьомкін М. В. Вища освіта України: стан та проблеми. Київ: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. 96 с.

7. Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. Київ : Хрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Кізім С. С., Куцак Л. В., Люльчак С. Ю. Інформаційно-освітнє середовище як засіб модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. Випуск 4(14). 2017. С. 37-42.
9. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: матеріали до першої лекції /уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Боліубаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков. Київ, 2004. 24 с.
10. Мокрієв М. В. Інтеграція навчально-наукових підсистем в єдине інформаційно освітнє середовище (на базі відкритого програмного забезпечення). *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету"*. 2020. № 8. 60-71.
11. Парпан У. М. Провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. № 1. С. 62-73.
12. Римар Ю. М. Стан та перспективи розвитку вищої школи в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: *Проблеми економіки та управління*. 2008. № 628. С. 277-280.
13. Сериков В. В. Образование и личность. *Теория и практика проектирования педагогических систем*. Москва : Издательская корпорация «Логос», 1999. 272 с.
14. Сисоева С. Освітні реформи: освітологічний контекст. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С. 36-45.
15. Янкович О. І., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчальнометодичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

#### References:

1. Bobrytska V. I. Suchasni osvitni reformy: vyklyky ta perspektyvy [Modern educational reforms: challenges and prospects]. *Problemy fakhovoi pidhotovky vchytelia pochatkovoї shkoly v konteksti stanovlennia novoi ukrainskoi shkoly: zb-k materialiv Mizhnarodnoi nauk.-prakt konferentsii*. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. 2017. S.21-25. [in Ukrainian]
2. Vyshkivska V.B. Profesiino-osobystisnyi dosvid pedahoha yak faktor rozvytku pedahohichnoho myslennia [Professional and personal experience of a teacher as a factor in the development of pedagogical thinking]. *Formuvannia suchasnoi naukovoї dumky: zb-k materialiv Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii*. Ukraina. 2020. C. 143 -145. [in Ukrainian]
3. Vyshkivska V.B. Vykorystannia osobystisno oryentovanykh tekhnolohii v profesiinii pidhotovtsi maibutnykh pedahohiv [The use of personally oriented technologies in the professional training of future teachers]. *Molod i rynek*. 2014. № 5. S. 6-11. [in Ukrainian]
4. Hura V.V. Teoretycheskye osnovy pedahohicheskoho proektyrovannia lichnostno-oryentirovannykh elektronnykh obrazovatelnykh resursov y sredstv [Theoretical foundations of pedagogical design of personality-oriented electronic educational resources and tools]. *Rostov N/D: Yzd-vo YuFU*, 2007. 124 s. [in Russian]
5. Demianenko N. M. Tiutorstvo yak profesiia ta instrument individualnoho suprovodu v osviti [Tutoring as a profession and a tool of individual support in education]. *Istoryko-pedahohichni studii : naukovyi chasopys*. 2018. Vyp. 11-12. S. 5-11. [in Ukrainian]
6. Zhyliaiev I. B., Kovtunets V.V., Somkin M. V. Vyshcha osvita Ukrainy: stan ta problemy [Higher education of Ukraine: state and problems]. Kyiv: Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, Instytut vyshchoї osvity Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2015. 96 s. [in Ukrainian]
7. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / red. V. H. Kremen. K.: Khrinkom Inter, 2008. 1040 s. [in Ukrainian]
8. Kizim S.S., Kutsak L.V., Liulchak S.Iu. Informatsiino-osvitnie seredovyshe yak zasib modernizatsii profesiinoy pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv [Information and educational environment as a means of modernization of professional training of future specialists]. *Fiziko-matematychna osvita: naukovyi zhurnal*. Vypusk 4(14). 2017. S. 37-42. [in Ukrainian]
9. Modernizatsiia vyshchoї osvity Ukrainy i Bolonskyi protses: materialy do pershoї leksii [Modernization of higher education of Ukraine and the Bologna process: materials for the first lecture] /uklad. M. F. Stepko, Ya. Ya. Boliubash, K. M. Levkivskiy, Yu. V. Sukharnikov. K., 2004. 24 s. [in Ukrainian]
10. Mokriiev M.V. Intehratsiia navchalno-naukovykh pidsystem v yedne informatsiino osvitnie seredovyshe (na bazi vidkrytoho prohramnoho zabezpechennia) [Integration of educational and scientific subsystems into a single informational educational environment (based on open software)]. *Elektronne nauкове fakhove vydannia "Vidkryte osvitnie e-seredovyshe suchasnoho universytetu"*. 2020. № 8. 60-71. [in Ukrainian]
11. Parpan U. M. Providni pryntsyipy rozvytku suchasnoi vyshchoї osvity Ukrainy v konteksti yevrointehratsii [Leading principles of the development of modern higher education in Ukraine in the context of European integration]. Odessa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2018. № 1. С. 62-73. [in Ukrainian]
12. Rymar Yu. M. Stan ta perspektyvy rozvytku vyshchoї shkoly v Ukraini [The state and prospects of the development of higher education in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politeknika"*. Seriia: *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*. 2008. № 628. S.277-280. [in Ukrainian]
13. Serykov V.V. Obrazovanye y lichnost. *Teoriya y praktyka proektyrovannia pedahohicheskyykh system* [Education and personality. Theory and practice of designing pedagogical systems]. M.: Yzdatelskaia korporatsiia «Lohos», 1999. 272 s. [in Russian]
14. Sysoieva S. Osvitni reformy: osvitolohichniy kontekst [Educational reforms: educational context]. *Osvitlohiia*. 2013. Vyp. 2. S.36-45. [in Ukrainian]
15. Iankovych O., Bednarek Yu., Andzheievska A. Osvitni tekhnolohii suchasnykh navchalnykh zakladiv: navchalnometodychnyi posibnyk [Educational technologies of modern educational institutions: educational methodical guide]. Ternopil: TNPU im V. Hnatiuka, 2015. 212 s. [in Ukrainian]

#### ***Vyshkivska V., Patlaichuk O., Stupak O. Modern education system: innovative trajectory of development***

*The article analyzes the key trends of the transition to the personal-activity paradigm of education, which allows us to outline the prospects of finding a conceptual expression of its provisions in the system of higher education. It is justified that the "ideological" one should be replaced by the actual pedagogical concept of the purpose of education, and the functionally oriented content should grow into an education focused on a whole person. Adequately to this content, the procedural side of the educational process will also develop, which will include dialogic technologies, situations of mutual development, free self-actualized activity of the subjects of the pedagogical reality. The main strategies for actualizing the personal experience of the subjects of study have been analyzed.*

*The opinion that "innovative activity" in relation to the development of modern education can be considered as a purposeful transformation of the content of education and the organizational and technological foundations of the educational process, aimed at improving the quality of educational services, the competitiveness of educational institutions and their graduates, ensuring comprehensive personal and professional development of students, has been updated.. Innovations in the Ukrainian education system have a natural character; their content, forms and methods of implementation depend both on global problems of human development and on socio-economic, legal and political processes of reforming society.*

*The information and educational environment is defined as an open pedagogical system that is constantly developing and is formed with the help of the efforts of the participants of the educational process on the basis of informational educational resources, modern information and telecommunication means and pedagogical technologies, various Internet communication platforms (portals, forums, social networks of various Such a system is intended for the fulfillment of a social order and the formation of a creative personality that has a stable cognitive interest and is aimed at the continuity of the further process of education and self-education.*

**Key words:** modernization of education, informatization, innovations, educational technologies, informational educational environment.

УДК 336:378

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.10>

**Власова І. В.**

## **ФІНАНСУВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО СПІВПРАЦІ З ГРОМАДОЮ: ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

*Проаналізовано ключові документи щодо законодавчого забезпечення у сфері вищої освіти Великої Британії на національному рівні. Зокрема, Higher Education and Research Act 2017 (Закон «Про вищу освіту і дослідження» 2017 р.).*

*З'ясовано складові та умови фінансової підтримки зареєстрованих закладів вищої освіти у Великій Британії. Відповідно до Закону «Про вищу освіту і дослідження» 2017 р. до умов фінансової підтримки відносять: «дозволити OfS вимагати відшкодування (повністю або частково) сум, сплачених OfS, якщо не виконується будь-яка з умов, за якими виплачувались такі суми; вимагати виплати відсотків за будь-який період, упродовж якого сума, що належить OfS у відповідності до будь-якої із умов, залишається невиплаченою; вимагати від особи, якій виплачено грошові суми, надати OfS будь-яку інформацію з метою виконання його функцій».*

*Визначено джерела державного фінансування вищої освіти. До них відносять: гранти закладам вищої освіти за рахунок: студентських внесків (tuition fee), тобто оплати навчання; кредитів на утримання (maintenance loans); грантів на підтримку студентів (maintenance grants); гранти для закладів вищої освіти та стипендії для студентів від інших державних органів, таких як UK Research and Innovation (Рада з досліджень та інновацій) і Department of Health and Social Care (Департамент охорони здоров'я і соціального забезпечення).*

*Ідентифіковано механізми фінансування та моніторингу залучення університетів до співпраці з промисловістю й громадою / спільнотою, що містять наступні складові: фінансування діяльності закладів вищої освіти з обміну знаннями з метою забезпечення подальшого зростання економічної і соціальної вигоди через Higher Education Innovation Fund for England; система моніторингу, що охоплює широкий спектр діяльності закладів вищої освіти; партнерство із залучення студентів для координування обміну знаннями на національному рівні у залученні студентів; фінансування підтримки інноваційного розвитку та посилення співробітництва через залучення до досліджень та інновацій у регіоні, що здійснюється через The Strength in Places Fund.*

**Ключові слова:** гранти на підтримку студентів; гранти; джерела державного фінансування вищої освіти; залучення університетів до співпраці з промисловістю й громадою / спільнотою; кредити на утримання; позики; студентські внески (оплата навчання); фінансова підтримка зареєстрованих закладів / провайдерів вищої освіти; фонд із вищої освіти та інновацій.

Звернення до досвіду Великої Британії у сфері фінансування вищої освіти, фінансової автономії університетів та залучення їх до співпраці з громадою пояснюється наступними чинниками.

По-перше, у 2017 році у Великій Британії був прийнятий новий закон «Higher Education and Research Act 2017» [6] (Закон «Про вищу освіту і дослідження» 2017 р.), який спричинив низку змін. Зокрема, було визначено категорії (статуси) закладів вищої освіти, що передбачають можливість отримання / неотримання закладами урядового фінансування, а також встановлювати розмір оплати навчання студентів на базовому або вищому рівні.

По-друге, унаслідок прийняття Закону було знято обмеження урядового контролю кількості студентів у закладах вищої освіти. Однак залишилась вимога щодо підтримки університетського статусу закладу вищої освіти забезпечити закладами не менше 55% студентів очної форми навчання. Наслідком таких змін стало зростання рівня фінансової автономії закладів вищої освіти та розвиток конкуренції.